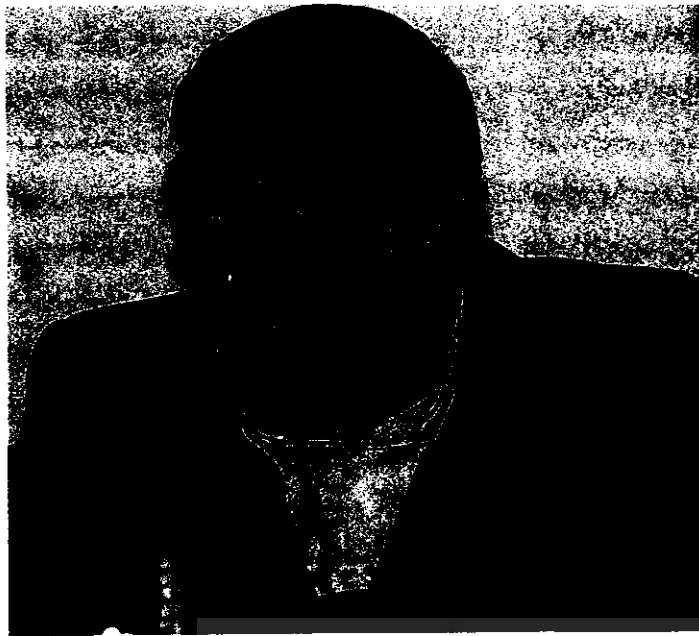

بررسی مسئله اعزام و پذیرش دانشجو

در گفتگو با دکتر واعظ مهدوی *

دانشگاههای خارج از کشور برای تربیت نیروی انسانی مورد احتیاج کشور است، یک بحث سابقه‌دار و دیرینه‌ای است که شاید دقیقاً ریشه این مسئله را بتوانیم در قرون معاصر به مدرسه دارالفنون و اقدامات امیرکبیر نسبت دهیم. از آن موقع که این سیاستها شروع شد و نیروهایی که از آن زمان به خارج اعزام شدند، با ویژگیهای مثبت و منفی شان برگشته و داخل کشور شدند. از زمانی که نظام نوین دانشگاهی در کشور ما شکل گرفت، همواره این مطلب به عنوان یک بحث مهم و تعیین کننده، در کل سیاستهای دانشگاهی مورد توجه بوده است.

به نظر من، در مقطع فعلی اگر بخواهیم این مطلب را مورد بررسی قرار دهیم، بهتر است چند اصل را که در واقع چهارچوب نظری نظام تصمیم‌گیری مان در مورد اعزام به خارج را تشکیل می‌دهند، به لحاظ اصولی مورد توجه قرار دهیم. البته اصولی را که عرض

ارتباط علمی و اعزام دانشجو به خارج از کشور مطرح نمایم، تشکر کنم. مقدمتاً این مطلب را عرض می‌کنم که ما در نظام تصمیم‌گیری‌های اجرایی مان، اگر زمینه برخورد فکری فعال فراهم و نقطه نظرهای متعددی مطرح شود و هر موضوعی از زوایای مختلف مورد بحث و بررسی قرار گیرد، امکان شناسایی نکات مثبت و منفی سیاست‌های اجرایی هم فراهم می‌شود و تصمیم‌گیری با عمق و دقت بیشتری میسر می‌شود.

لذا، فکر می‌کنم این اقدام فصلنامه دانشگاه اسلامی، در واقع قدم مثبت و مفیدی در جهت فراهم کردن زمینه برخورد فکری فعال در مسائل حساس و تعیین کننده جامعه است که انشاءالله ثمرات و دستاوردهای آن، در مجموع برای کشور و انقلاب آثار مثبتی را در بر خواهد داشت.

بحث اعزام دانشجو به خارج که در واقع کمک گرفتن از توانایی‌های

● دانشگاه اسلامی: جناب آقای دکتر مهدوی یکی از بحثهای مهم در دانشگاه‌ها مسئله اعزام است و این که چه ضرورت‌ها و اهدافی برای اعزام داشته و نیز چه معایبی و محاسنی بر آن مترتب است؟ برای شروع بحث بفرمائید با توجه به اینکه ارتباط منطقی بین فرهنگها و جوامع لازم و ضروری است و این مسئله حتی در روایات ما هم بر آن تأکید شده و حدیث مشهوری هم در این زمینه هست که «اطلبو العلم و لوبالصین»، با توجه به این امر، آیا به نظر شما در شرایط کنونی که پیشرفتهای علمی نسبتاً خوبی در کشور داشته‌ایم، ضرورتی برای اعزام دانشجو به کشورهای دیگر وجود دارد یا خیر؟

□ مهدوی: در شروع بحث لازم می‌دانم از حسن ظنی که برادرها به بنده داشته و فرصتی را در اختیار من قرار دادند تا بعضی از مطالب را در رابطه با مسائل علم و دانشگاه و علی‌الخصوص

خواهم کرد، به اعتقاد من چهارچوبی را تشکیل می‌دهند که ما در داخل این چهارچوب می‌توانیم تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری کنیم. برای چنین مسئله‌ای، نخستین اصل این است که به هر حال وضعیت علمی جهان امروز و پیشرفت علوم و دانش‌ها شرایطی را فراهم کرده که توسعه و پیشرفت علمی، بسیار سریع و غیر متمرکز در جریان است؛ در واقع، امروزه جهان معاصر دارای واحدهای تخصصی - علمی و دانشگاهی بسیار متعددی شده و در هر کدام از آنها تولید علم و کار پژوهشی و علمی به نحوی انجام می‌شود که بسیاری از اینها در حوزه‌های مختلف و مستقل از همدیگر در حال توسعه و پیشرفت هستند؛ بنابراین، برای دانشگاه‌های ما هم که در واقع واحدهای علمی‌ای برای خود و جامعه‌شان هستند، بسیار مهم است که از جریان علمی و روند توسعه و پیشرفت علم در سایر نقاط جهان مطلع باشند. در نتیجه، بر لزوم ارتباط و تبادل علمی در میان دانشگاه‌های مختلف جهان تأکید می‌شود.

به نظر من این مسئله ناشی از ماهیت ساختاری علم و دانش و سرمایه‌گذاری‌ای است که در قرون اخیر در زمینه‌های علمی و دانشگاهی انجام شده و واحدهای متعدد تولیدکننده علم در اقصی نقاط گیتی سامان یافته و ایجاد شده‌اند. برای اینکه دانشگاه‌های ما واقعاً به آن رسالت اصلی خودشان دست پیدا کنند و در واقع محل علم و دانش باشند و بتوانند خطوط و حرکت‌هایشان را در مرزهای دانش تنظیم کنند و با مرزها و افق‌های علم و دانش منطبق بوده و حرکت کنند، لازم است که با دانشگاه‌ها و مراکز مختلف علمی دنیا مرتبط بوده و در حال

تبادل مستمر اطلاعات و دانش‌ها باشند. قطعاً یکی از راه‌های برقراری این تبادل علمی، مبادله استاد و دانشجو است.

● **دانشگاه اسلامی: آیا پیشنهاد جنابعالی، کامل‌ترین روش ممکن را در بردارد؟**

□ **مهدوی:** خیر، این پیشنهاد یکی از روش‌های مورد نظر است. ضرورت ارتباط متقابل علمی، یکی از آن اصولی است که در واقع می‌باید در هر نوع تصمیم‌گیری در زمینه اعزام دانشجو، مورد توجه قرار گیرد.

اصل دوم این است که به نظر من هدف از ایجاد دانشگاه‌ها را در سه مقوله و محور اصلی می‌توان طبقه‌بندی کرد: محور اول، تربیت نیروی انسانی مورد احتیاج کشور در بخش‌های مختلف اقتصادی، صنعتی، خدماتی و علمی و ... است. محور دوم، حرکت کشور در مرزهای علم و دانش است و دانشگاه‌ها حلقه ارتباطی ما با جهان بیرونی هستند. محور سوم، حل مشکلات کاربردی بخش‌های مختلف اجتماعی است که در واقع باید با یک روش علمی و دانشگاهی مشکلات کاربردی مان را در زمینه‌های صنعت، کشاورزی، بهداشت و اقتصاد مرتفع‌نماییم.

بخش اعزام دانشجو عمدتاً در محور اول تجلی می‌کند؛ یعنی، تأمین نیروی انسانی مورد احتیاج بخش‌های مختلف کشور. این نکته را باید در نظر بگیریم که تأمین نیروی انسانی از راهکار اعزام دانشجو به خارج، تنگنانهایی را نیز ایجاد می‌کند. در این راستا یکی از محورهای مهم، بحث استقلال و خودکفایی کشور است و محور دوم، بحث اتکاء به نفس و رسیدن کشور به این باور که به تعبیر امام (ره) باورتان باید «می‌توانید» باشد؛ یعنی، ایجاد این باور که «می‌توانیم»، در واقع مقدمه‌ای

برای انجام کارهای بزرگ است تا خودمان را از وابستگی نجات دهیم. در بحث اعزام دانشجو به خارج ما باید این نکته را در نظر داشته باشیم که برنامه‌ریزی متولیان امور باید به گونه‌ای باشد که منجر به خود باختگی دانشجوی اعزامی نشود.

اصل دیگری که در این راستا اهمیت دارد و باید مورد توجه ما قرار گیرد این است که در زمینه تربیت نیروی انسانی، امام (ره) و همچنین مقام معظم رهبری بحث‌های مفصل و متعددی داشته‌اند. امام خمینی (ره) در این خصوص فرمودند که اگر دو کانون اصلی نیرو سازی؛ یعنی، دانشگاه و حوزه اصلاح شوند کشور اصلاح خواهد شد.

با این اصولی که عرض کردم نظرات به این مطلب مهم جلب می‌شود که ما باید به وسیله نظام دانشگاهی و حوزوی نیروهایی بسازیم که این نیروها پس از فارغ التحصیل شدن در سطوح مختلف اجرایی مستقر شده و توسط همین نیروهای تحصیل کرده که عمدتاً فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها و حوزه‌ها هستند، روابط انسانی و اجتماعی و فرهنگی و اداری کشور شکل بگیرد. در نتیجه، بایستی برای کشور چارچوب‌هایی را مشخص کنیم که کشور را چگونه بسازیم و برای ساخت آن چه نیروهایی را بایستی تربیت کنیم و این نیروهایی را که تربیت می‌کنیم چگونه بایستی تربیت شده و مورد بهره‌برداری قرار بگیرند؟

● **دانشگاه اسلامی: آقای دکتر، در مورد ضرورت اعزام در جهت تبادل معارف بشری، دیدگاه‌های مختلفی در میان صاحب‌نظران برنامه ریز آموزشی وجود دارد. برخی بر این باورند که اصلاً نیازی به اعزام وجود ندارد، البته با**

برنامه‌هایی که خودشان اعلام می‌کنند و برخی دیگر بر این باورند که اعزام باید صورت بگیرد، برای اینکه متد و روشهایی را که در پیشرفتهای علمی در سایر نقاط انجام می‌گیرد باید مستمراً به آنها دسترسی پیدا کنیم. با عنایت به این دیدگاهها، به نظر شما اعزام در این خصوص چه جایگاهی دارد و در ارتباط با علوم مختلفی که وجود دارد آیا واقعاً برای جذب این روشهای علمی، اعزام ضرورت دارد یا خیر؟

□ مهدوی: در برنامه‌ریزی دانشگاهی هر تصمیمی که گرفته می‌شود یک آثار مثبت و نیز یک آثار منفی دارد. ما بایستی آثار مثبت و منفی را ارزیابی کنیم و نهایتاً نتیجه‌گیری کنیم که بار مثبت آن بیشتر است یا بار منفی.

اعزام دانشجو برای تبادل علمی مفید است اما آیا تنها راه است یا راههای دیگری هم هست. در جواب باید گفت که قطعاً راههای دیگری هم وجود دارد، ولی یکی از راههای تبادل علمی با محافل علمی جهان، اعزام دانشجو است. از طرف دیگر با توجه به اینکه اعزام دانشجو ایجاب می‌کند که افراد را به محیطی با فرهنگ خاص خود که الزاماً چهارچوب فکری ما در آن قرار ندارد، اعزام کنیم، لذا محیطی غیر اسلامی با عوارضی از جمله احساس بیگانگی فرهنگی و قطع شدن ارتباط فرهنگی نیروها با فضای فرهنگی موجود در داخل کشور ایجاد می‌کند؛ بنابراین، بایستی بین این نکات منفی و مثبت تعادلی ایجاد کنیم.

سیاستهای اعزام دانشجو به خارج از کشور باید به شکلی سازمان یابد که به لحاظ کمی و کیفی در رشته‌هایی که نیاز بیشتر احساس می‌شود اعزام صورت پذیرد و در کشورهایی که اعزام دانشجو

داریم آن کشورها از نظر سیاسی در چه موضعی قرار دارند تا بتوانیم سیاستهای خودمان را در این زمینه تنظیم کنیم. از این رو، به یک طبقه‌بندی جدید می‌رسیم که بحث اعزام دانشجو از لحاظ برقراری ارتباط علمی با دانشگاههای خارج و نیز تربیت نیروهای انسانی مورد احتیاج کشور در رشته‌هایی که ظرفیتها و یا توان تربیت نیروی انسانی لازم را نداریم، ضروری به نظر می‌رسد. از این جهات اعزام دانشجو لازم می‌باشد اما عوارضی هم بر مسئله اعزام مترتب است.

● دانشگاه اسلامی: اگر مفروض را بر اعزام بگذاریم و مسئله اعزام دانشجو و کسب اطلاعات و معارف بشری از کشورهای پیشرفته را بپذیریم، به نظر جنابعالی چه برنامه‌ریزی‌ای باید اعمال شود تا با توجه به هزینه‌های گزافی که برای این امر شاهد هستیم، مسئله اعزام دانشجو به نفع کشور و مصالح ملی ما باشد؟

□ مهدوی: در واقع اگر به قول شما مسئله اعزام را مفروض بگیریم و ضرورت آن را بپذیریم، قطعاً باید عوارض را شناسایی کرده و برای کاهش این عوارض برنامه‌ریزی سازمان یافته‌ای داشته باشیم. به نظر من یکی از مسائل

◀ در رشته‌هایی مانند الکترونیک، کامپیوتر، فلسفه، جامعه‌شناسی و علوم حوزوی توانایی‌های بالایی در جذب دانشجویان خارجی داریم.

مهم این است که ارتباط فرهنگی دانشجویان با داخل کشور را مستمراً برقرار کنیم؛ یعنی، اگر اعزام را در

قالب بورس در نظر بگیریم سالیانه در حدود ۱۵ هزار دلار برای ثبت نام دانشجویان می‌پردازیم و تقریباً سالیانه ۳۰ هزار دلار هم برای حقوق و حق تحصیل هزینه می‌کنیم که در مجموع سالی ۵۰ هزار دلار می‌شود که در یک دوره چهار ساله یا شش ساله ۳۰۰ تا ۳۵۰ هزار دلار با هزینه رفت و برگشت می‌شود. البته در سالهای اخیر تنگناهای اعتباری وجود داشت و تردد دانشجویان کشور بسیار محدود شده بود و به تبع آن حالت انفصال فرهنگی نامناسبی برای افراد ایجاد شد و در واقع یکی از راههای کاهش عوارض فرهنگی اقامت در خارج از کشور این است که رفت و آمد دانشجویان را برای حداقل سالی یکبار به داخل کشور تسهیل کنیم.

محور دیگر، آگاهی دانشجویان اعزامی با تحولات، پیشرفتها و اخبار و اطلاعات داخل کشور می‌باشد که این امر به وسیله تأمین روزنامه‌ها و اخبار مورد احتیاج آنها، به وسیله اعزام گروههای فرهنگی و جلسات بحث و گفتگو، سخنرانی و فراهم شدن امکانات و تسهیلات برای شرکت دانشجویان خارج از کشور در کنگره‌ها و سمینارهای علمی داخل کشور امکان پذیر است؛ در واقع، برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری فرهنگی به نحوی صورت گیرد که ارتباط تشکیلاتی دانشجویان با داخل کشور مستمراً برقرار و پویا باشد. محور سوم، سازمان دادن به برنامه‌های بازدید دانشجویان از دستاوردهای داخل، صنایع، کارخانجات و در جریان قرار گرفتن چگونگی پیشرفت تکنولوژی در داخل کشور است.

ملخص کلام اینکه ارتباط فرهنگی دانشجویان اعزامی، با داخل کشور مستمراً حفظ شود؛ به تعبیر دیگر، ارتباط مستمر فرهنگی دانشجویان خارج از

کشور با محافل علمی - فرهنگی داخل کشور در اولویت قرار گیرد.

● **دانشگاه اسلامی:** برخی از منتقدین اعزام مطالبی را مطرح می‌کنند؛ از جمله، هدر رفتن ارز کشور، تضعیف دانشگاههای داخلی، نارساییهای فرهنگی و بعضاً وجود اساتید غیر خیره که از جمله مباحث خاص خود اعزام است - نه با ارتباط عام که شما فرمودید - را مطرح می‌کنند. نظر جنابعالی در این خصوص چیست؟

□ **مهدوی:** مابایستی این موارد را شناسایی کرده و وزنشان را در تصمیم ارزیابی کنیم و براساس وزنی که پیدا می‌کنند، برنامه‌ریزی و نهایتاً تصمیم‌گیری نماییم. بر این اساس اگر هزینه‌ای را که برای اعزام ۱۰ دانشجو به خارج از کشور انجام می‌دهید همین هزینه را در داخل انجام دهیم، می‌توانیم ۲۰ تا ۳۰ دانشجو تربیت کنیم و این سیاست درستی است و از سالها قبل در قانون بودجه هم پیش‌بینی شده است که در قبال دانشجویان خارج از کشور، همان اعتبار یا بخشی از اعتبار به دانشجویان داخل کشور و نیز تهیه تجهیزات و لوازم آن اختصاص یابد. البته این کار در همه رشته‌ها قابل اجرا نبوده و تنها در بعضی از رشته‌ها قابل اجراست. در هر حال، ما می‌توانیم وزن اصلی تربیت نیروی انسانی مان را در داخل کشور و تجهیز و تأمین امکانات داخلی قرار دهیم، البته با عنایت به اینکه بعضی از علوم خاصیتش وارداتی بودن است و ذاتاً وارداتی هستند.

اما در مورد تحصیل دانشجویان نزد اساتید غیر خیره نیز باید گفت که اولاً در موارد بسیاری علم دانشجویان اعزامی ما قابل استفاده در داخل کشور نیست و ثانیاً

نیازهای داخل کشور توسط او قابل تأمین نخواهد بود؛ مثلاً، کسی که بالاترین تخصص را در یک IC به خصوص الکترونیک دارد، وقتی به او پیشنهاد شود که شما الکترونیک ۱ را تدریس کن، او نمی‌تواند چون اطلاعات عمومی لازم را ندارد، یا در رشته‌های پزشکی، دانشجویی است که روی «پیس میکر» یا «فانی کارنهای پیس میکر» کار خیلی عمیقی در نقطه خاصی از قلب انجام داده است، اما وقتی وارد کشور می‌شود و به او گفته شود که کل مطالب را در یک شهرستان و در یک دانشگاه تدریس کن، نمی‌تواند. خوب، این در واقع عدم انطباق توان‌های فارغ التحصیلان خارج از کشور با نیازهای داخل کشور است، این است که عملاً بعد از مدتی دانشجویی فارغ التحصیل خارج از کشورمان گاهی وقت‌ها احساس می‌کند که مفید نیست و بسیاری از مواقع تمایل به رفتن می‌کند و تصور می‌کند برای رشد علمی خود احتیاج به کار علمی دارد و امکان انجام کار علمی در داخل نیست چون نیازش احساس نمی‌شود.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

◀ **اگر اعزام را در قالب بورس در نظر بگیریم سالیانه در حدود ۱۵ هزار دلار برای ثبت نام دانشجویان می‌پردازیم و تقریباً سالیانه ۳۰ هزار دلار هم برای حقوق و حق تحصیل هزینه می‌کنیم که در مجموع سالی ۵۰ هزار دلار می‌شود که در یک دوره چهار ساله یا شش ساله ۳۰۰ تا ۳۵۰ هزار دلار با هزینه رفت و برگشت می‌شود.**

برای رفع این مشکل بایستی توسط ارگانهایی که دانشجو به خارج اعزام می‌کنند برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تری انجام گیرد تا آموزشهای مورد نیاز کشور در طول دوره تحصیل به دانشجو داده شود و

پایان‌نامه‌هایی که گرفته می‌شود حتی الامکان مرتبط با نیازهای کشور باشد. فراهم شدن درست این برنامه به همان عامل قبلی بر می‌گردد که عرض کردم، یعنی؛ ارتباط مستمر دانشجو با داخل کشور برقرار باشد این طور نباشد که دانشجو چندین سال در خارج از کشور باشد و از جریانات داخل کشور بی‌اطلاع باشد.

● **دانشگاه اسلامی:** جناب آقای دکتر، قبل از اینکه وارد مبحث دیگری شویم، می‌خواستیم یک جمع‌بندی از سخنان جنابعالی داشته باشیم.

با توجه به سابقه طولانی بحث اعزام در کشور ما، واقعاً نتایج این اعزام برای کشور ما چه بوده است و با عنایت به مشکلاتی که خودتان هم فرمودید، آیا ما مجدداً این روش را ادامه خواهیم داد؟

□ **مهدوی:** در حقیقت پاسخ به این سؤال تا حدی مشکل است و اینکه گفته شود که این امر خیلی خوب یا خیلی بد باشد به آسانی قابل پاسخ نیست، اما از نظرات مقام معظم رهبری این گونه

مستفاد می‌شود که تا به حال موفق نبوده است؛ یعنی، هدفهایی که برای آن متصور بوده تحقق پیدا نکرده است. این مطلب درستی است، اما اینکه هیچ هدفی تحقق پیدا نکرده و مطلقاً بدون فایده بود؛ من

◀ ارگانهایی که دانشجو به خارج اعزام می‌کنند باید برنامه‌ریزی‌های دقیق‌تری انجام دهند تا آموزشهای مورد نیاز کشور در طول دوره تحصیل به دانشجو داده شود و پایان‌نامه‌هایی که گرفته می‌شود حتی الامکان مرتبط با نیازهای کشور باشد.

فکر نمی‌کنم نظر ایشان این بوده باشد. البته لازم به ذکر می‌دانم آن توجهی که در گذشته به اعزام می‌شد به طوری که مثلاً بدون اعزام به خارج نمی‌توانیم زنده باشیم و همه نیازهایمان را از آن طریق بایستی تأمین کنیم، در واقع درست نبوده و قطعاً با یک برنامه‌ریزی درست و شناسایی دقیق نیازها و رشته‌هایی که تربیت نیرویشان در داخل امکان‌پذیر نیست و نیز رشته‌هایی که حضور دانشجویان ما در آنجا به لحاظ ارتباط علمی می‌تواند مفید باشد و همچنین اعزام دقیق و درست دانشجو و نظارت مستمر و کیفی بر آنها و نیز سرمایه‌گذاری فرهنگی بر روی دانشجویانی که اعزام می‌شوند بسیار مثمر‌تر بوده و مسئله اعزام را منطقی می‌کند.

تأکید می‌کنم که اعزام دانشجو به خارج از کشور با در نظر گرفتن نوع رشته و سطوح مورد نیاز، به منظور داشتن ارتباط با مراکز علمی خارجی به میزان محدود مفید خواهد بود؛ مثلاً، در رشته‌هایی که تحت پوشش وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی است امروزه در دنیا، بیوتکنولوژی و مهندسی ژنتیک در حال پیشرفت عجیبی است و ما بایستی مستمراً در بخش مهندسی ژنتیک و بیوتکنولوژی تربیت نیروی انسانی را داشته باشیم و با یک برنامه‌ریزی و نیز سرمایه‌گذاری تعیین نماییم که مثلاً سالی ۱۰۰ نیروی متخصص را در این رشته تربیت کنیم.

در رشته‌های بین رشته‌ای که در

علوم مختلف ایجاد شده بعضی از رشته‌های مربوط به کامپیوتر؛ مثلاً، هوش مصنوعی و خیلی از این مقوله‌ها ضرورت به نحوی احساس می‌شود که ارتباط علمی ما با محافل خارج از کشور و اعزام دانشجو در آن رشته‌ها لازم به نظر می‌رسد. با توجه به این توضیحات، برای پاسخ به این سؤال شما باید به صورت جزئی و ریز و به عبارتی رشته به رشته و با عنایت به شناسایی نیازهای علمی وارد بحث شد.

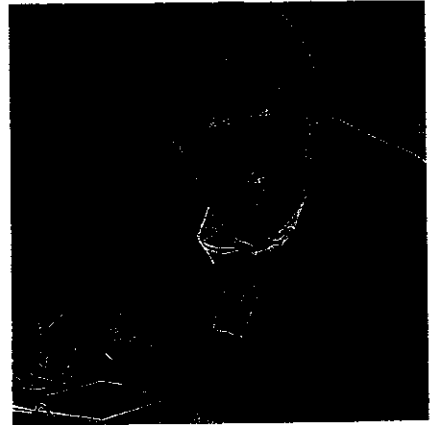
به نظر من لازمه کار این است که دولت در درجه اول از دانشگاه‌ها بخواهد که براساس افق‌های علمی حرکت کنند. عکس این مطلب هم بسیار مهم است؛ یعنی، دانشگاه‌های ما امروز توانایی‌های لازم را دارند که نیروی انسانی، برای بسیاری از کشورهای اسلامی تربیت کنند و این امر هم از آن مقوله‌هایی است که باید سرمایه‌گذاری‌های درست بر روی آن انجام گیرد و امکانات و ضرورت‌های لازم برای جذب دانشجویان خارجی فراهم شود؛ هم در قالب دانشگاه بین‌المللی امام خمینی که به صورت بورسیه از کشورهای محروم دانشجو می‌پذیرد و هم در قالب دانشجویانی که آزاد پذیرفته می‌شوند؛ یعنی، حتی هزینه خودشان را پرداخت کنند، قابل جذب برای ما می‌باشند.

در برخورد‌هایی که با بسیاری از مسلمانان و سایر افراد داشتیم، آنان مایل به فرستادن فرزندانشان به غرب به دلیل

فساد و شرایط خاصی که در آنجا حاکم است، نیستند، اما با خاطری آسوده حاضر به فرستادن فرزندانشان به ایران با قبول پرداخت هزینه‌های تحصیلی می‌باشند، منتهی ما فعلاً شرایط لازم و نیز نظام اداری و اجرایی کارآمد، خوابگاه، کلاسها و دیگر امکانات لازم را برای پذیرش دانشجوی خارجی که هزینه تحصیلی خود را می‌پردازد و طبعاً توقعاتی نیز به تبع آن دارد، نداریم. در رشته‌های تخصصی پزشکی سطح علمی کشور ما امروزه به حدی است که از بسیاری از کشورهای منطقه بالاتریم و با یک مقدار سازمان دادن امور، تجهیز کردن امکانات و مدیریت قوی در این مقوله‌ها، می‌توانیم در حد کشورهای اروپایی کیفیت علمی بهتری عرضه کنیم.

● دانشگاه اسلامی: جناب آقای

دکتر مهدوی، باید چه برنامه‌ریزی‌هایی در این خصوص کرد که این تبادل علمی و فرهنگی عملی شده و تحقق پیدا کند و به غیر از پزشکی آیا دانشگاه‌های ما در رشته‌های دیگر توانمندیهایی لازم را برای جذب دانشجویان خارجی دارند؟ □ مهدوی: در خیلی از زمینه‌ها این توانایی‌ها در دانشگاه‌های ما وجود دارد؛ مثلاً، در زیر مجموعه فنی - مهندسی در رشته‌هایی چون الکترونیک، کامپیوتر و در خیلی از رشته‌ها این توانایی‌ها موجود است. در زیر مجموعه علوم انسانی نیز تمایل در رشته‌هایی مانند فلسفه، جامعه‌شناسی و علوم حوزوی بسیار زیاد است، کما اینکه به نظر من در حال حاضر حوزه

◀ اگر ما دانشگاهی تأسیس کنیم که خیلی پرتوان نباشد و فارغ التحصیل ما خیلی قوی نبوده و از جهت علمی بازدهی خوبی نداشته باشد، راه به جایی نخواهیم برد.

است؛ به تعبیر دیگر، تنوع منابع درآمدی به معنای کم کردن سرویس و خدمات و پول گرفتن از مردم و عدم ورود کسی که فاقد قدرت پرداخت است، نمی‌باشد بلکه به معنای این است که منابع جدیدی را شناسایی کرده و آن را در داخل سیستم بکشانیم.

حال که مسئله وقف مطرح شد، لازم می‌دانم در این مورد نکته‌ای را اضافه کنم که گاهی اوقات بسیار متأسف می‌شوم که مثلاً بنیادی چون بنیاد کاوندیش در انگلیس دو بیست سال پیش در اثر وقف ایجاد شد یا همین جایزه نوبلی که داریم نوعی موقوفه است؛ یعنی وقف علمی و پژوهشی در غرب جایگاه دارد ولی در کشور ما پایگاهی پیدا نکرده است. در این زمینه روحانیت معظم باید تلاش کنند تا این امر در مقوله‌های مختلف تشویق شود. در حال حاضر من خیلی از اشخاص خیر را می‌شناسم که حاضرند برای خوابگاه وقف کنند، ولی برای پژوهشگاه این تمایل احساس نمی‌شود، چرا که یک مقدار فرهنگ برای ساخت خوابگاه ایجاد شده و تبلیغات لازم در این زمینه انجام گرفته، ولی برای پژوهشگاه هیچ کسی حاضر نیست که مثلاً دستگاه (MRI) یا یک دستگاه پژوهشی را وقف نماید تا علم تولید شود.

در این جا شاید لازم باشد از مرحوم آقای افضل‌ی که بخش مهمی از سرمایه‌گذاری‌های دانشگاه کرمان را انجام داده‌اند یاد کنیم، فردی که حتی اجازه نداد نامش یا مجسمه‌اش را داخل دانشگاه نصب کنند و فکر می‌کنم دانشکده پزشکی دانشگاه کرمان به خاطر قدردانی از ایشان به نام ایشان نامگذاری شد.

کارپرداز، ذی‌حساب و مأمور خرید دارد، این سیستم برای خرج کردن است اما مسئول دریافت و صندوق دار نداریم. اگر در دانشگاه‌های ما یک ساختار درآمدی ایجاد شود و تعدادی از دانشگاه‌ها رفته‌رفته بخشی از هزینه‌های خودشان را از محل درآمد ناشی از جذب ارز خارجی تهیه و تأمین کنند، بسیار مفید است.

● دانشگاه اسلامی: حتی در

افزایش کیفی این امر صادق است؟

□ مهدوی: امروزه در بسیاری از کشورهای به اصطلاح پیشرفته هم در تأمین مخارج دانشگاه‌ها دچار مشکل شدند و یکی از مسائل مهمی که در پیش روی ما وجود دارد تنوع منابع درآمدی برای دانشگاه‌ها است؛ یعنی، ما باید منابع متعدد درآمدی ایجاد کنیم. هیأت‌های امنای دانشگاه‌ها که تشکیل شده و قرار بود بودجه‌های دانشگاه‌ها به صورت کمکی داده شود در راستای همین دیدگاه بوده و البته دیدگاه درستی هم هست که هیأت‌های اماناء سعی کنند از بعضی تجار و شخصیت‌ها و اشخاص خیر و نیز اشخاصی که می‌خواهند وقف کنند کمک‌هایی را برای دانشگاه‌ها جذب کنند. متأسفانه وقتی در این زمینه بحث می‌شود صحبت از اخذ کمک‌های مالی از مردم به میان می‌آید که امر نادرستی

علمیه قم بیلان و عملکردش در این زمینه از بسیاری از دانشگاه‌ها برتر، مثبت‌تر و موفق‌تر بوده است. در حوزه امکان جذب طلاب خارجی فراهم شده و بسیاری از آنان در سیستم حوزه جذب شده و بعداً در یک سطوحی فارغ التحصیل شده‌اند. در واقع، اگر تحصیل در هر کشوری فرهنگ آن کشور را به دانشجویان القا می‌کند و یکی از نگرانی‌های ما از اعزام دانشجویان به خارج همین القاء فرهنگی است که در خارج از کشور ایجاد می‌شود؛ در مقابل، فرهنگ انقلاب اسلامی نیز می‌تواند آموزش داده شده و به دانشجویان کشورهای مسلمانی که در ایران تحصیل می‌کنند القاء شود و اگر در این زمینه سرمایه‌گذاری کرده و روی آن کار کنیم قطعاً آثار و عوارض بسیار مثبتی را مشاهده خواهیم کرد.

● دانشگاه اسلامی: جنابعالی چه پیشنهادی در این زمینه برای دانشگاه‌ها دارید؟

□ مهدوی: پیشنهاد من در این زمینه یک حالت نهادی دارد. ساختار اجرایی و اداری ما ساختار هزینه‌ای بوده و ساختار درآمدی نیست، ولی اگر یک ساختار درآمدی شود آن وقت به سراغ برنامه‌ریزی می‌رود چون درآمد برایش مهم می‌شود.

در حال حاضر همه سیستم ما

● دانشگاه اسلامی: آقای دکتر، برای اینکه فرمایش شما یک نتیجه کاربردی هم داشته باشد، در جهت تسهیل پذیرش دانشجویان خارجی چه اقداماتی باید صورت گیرد؟

□ مهدوی: به نظر من باید برنامه‌ریزی‌های لازم در این زمینه انجام گیرد و در مورد خوابگاه مناسب، دوره‌های آموزش زبان، تقویت سازمان اداری، تأمین استاد و مسایلی از این قبیل تلاشهایی صورت گیرد و نهایت اینکه نظمی در امور داشته باشیم چراکه روال منطقی و منظم در این زمینه می‌تواند مترادف حیثیت کشور در نظر گرفته شود؛ به عبارتی، یک بازسازی در زمینه‌های جذب دانشجوی خارج از کشور انجام گیرد.

به اعتقاد من، باید شاخه‌ای در دانشگاهها به نام شاخه جذب دانشجویان خارجی راه‌اندازی شود و امکانات مورد نیاز توسط آن شاخه شناسایی شده و تنخواهی از جهت مالی و اعتباری در اختیار دانشگاهها قرار گیرد تا اقدام به پذیرش دانشجو نمایند. اولین مرحله این است که کشور و دانشگاه ما بخواهد این کار انجام شود و بعد سازمان و تشکیلات لازم برای این کار ایجاد شود و نهایتاً اعتبار لازم فراهم شود که این اعتبار نیز می‌تواند به صورت تنخواه به دانشگاهها تعلق گیرد.

● دانشگاه اسلامی: جناب آقای دکتر مهدوی، آیا این کار بایستی در شورای عالی انقلاب فرهنگی بحث شود و از آن سطح به این قضیه نگاه شود؟

□ مهدوی: بالاخره در شورای عالی انقلاب فرهنگی و یا در وزارت‌خانه‌های بهداشت و علوم

◀ حوزه علمیه قم بیان و عملکردش در جذب دانشجویان خارجی از دانشگاههای ما موفق‌تر بوده است.

می‌تواند مورد بررسی قرار گیرد. یکی از دلایل عدم انجام این کار مشکلات عدیده دانشگاههای ما در وضع موجود است که حل و فصل این معضلات اجازه برنامه‌ریزی را از متولیان سلب می‌کند، ولی به نظر من این توجیه کافی نیست؛ یعنی، کشوری مثل هند که دانشجوی خارجی می‌پذیرد و خیلی از کشورها که دانشجوی خارجی می‌پذیرند، این گونه نیست که همه مشکلات دانشجویی‌شان را حل کرده باشند، بلکه چون این امر یک مقوله مهمی است بایستی به هر حال مورد توجه قرار بگیرد. نتیجه آنکه نخست اراده سیاسی لازم برای انجام این کار در کشور ایجاد شود و بعد به درستی سازماندهی شود و سپس اعتبارش تأمین گردیده و به سمت اجرا کشیده شود.

● دانشگاه اسلامی: آقای دکتر با تأسیس دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) حرکت خوبی را چند سال پیش برای اینکار شروع کردیم چرا این امر گسترش پیدا نکرد؟

□ مهدوی: اتفاقاً، در حال حاضر هم این کار استمرار دارد. هر چند آمار دقیقی ندارم، اما تعداد زیادی از دانشجویان پذیرفته شده‌اند. در سال قبل طی بررسی‌هایی که می‌کردیم چیزی حدود ۷۰۰-۶۰۰ دانشجو اضافه شدند.

● دانشگاه اسلامی: البته این رقم قابل توجهی نیست.

□ مهدوی: البته ما باید شرایط کار را فراهم کنیم؛ یعنی، اگر در قالب دانشگاه بین‌المللی بخواهیم اینکار را انجام دهیم

اعتبارش باید توسط دولت پرداخت شود چون، دانشگاه بین‌المللی از دانشجوی خارجی پولی نمی‌گیرد و یا پول زیادی نمی‌گیرد. اما در مورد تأمین اعتبار و پرداخت آن باید گفت که مثلاً ما دانشجویی را از غنا، کنیا و یا کشورهای مختلف داخل کشور آورده و به او می‌گوییم مثلاً ماهیانه پانزده هزار تومان به شما حقوق می‌دهیم. خوب، در شهری مثل تهران و قزوین یا هر شهر دیگری زندگی کردن با این مبلغ بسیار مشکل است. در هر حال ما باید برنامه‌ریزی همه جانبه‌ای داشته باشیم و کیفیت آموزشی ما به گونه‌ای باشد که فارغ‌التحصیل دانشگاه‌های ایران بتواند حرفهای زیادی برای گفتن داشته باشد و الا اگر ما دانشگاهی تأسیس کنیم که خیلی پرتوان نباشد و فارغ‌التحصیل ما خیلی قوی نبوده و از جهت علمی بازدهی خوبی نداشته باشد، راه به جایی نخواهیم برد.

● دانشگاه اسلامی: برداشت ما از فرمایشات شما این است که اگر دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) هم با تفکر در آمدزا بودن ایجاد می‌شد، چه بسا رشد و توسعه بیشتری را نیز در پیش رو داشت.

□ مهدوی: دانشگاه بین‌المللی در واقع اینطور طراحی نشد بلکه این دانشگاه برای سرویس مستضعفین مسلمان طراحی شده است. البته یک بخش درآمدی هم در آن قابل پیش‌بینی است.

● دانشگاه اسلامی: با تشکر از شما که وقتتان را در اختیار ما قرار دادید.